

مرگبارترین پاندمی های تاریخ

به بهانه انتشار خبرهایی درباره احتمال

شیوع دوباره «طاعون خیار کی»

و تبدیل شدنش به یک پاندمی جهانی

از احتمال این اتفاق و خطر ناک ترین

بیماری های واگیر دار نوشته ایم

فاطمه قاسمی | روزنامه نگار

پرونده

در این روزهای کرونایی، خبرهایی درباره احتمال شیوع یک بیماری واگیردار دیگر در دنیا منتشر شده که نگرانی هایی را به وجود آورده است. «طاعون خیار کی»، نامی که شنیدنش یادآور بزرگ ترین مرگ دسته جمعی توسط بیماری طاعون سیاه است که هر چند به گذشته های بسیار دور بازمی گردد اما از شدت خوف آور بودنش کاسته نشده است. هزاران سال است که بیماری های غیرمنتظره در جهان وجود دارند و بشر از همان سال های نخستین حیات خود با آن ها دست و پنجه نرم کرده است. بسیاری از این اپیدمی ها، پیامدهای ناباورانه ای بر جامعه بشری داشته اند؛ از تلفات بزرگ انسانی گرفته تا مهاجرت، تحول در سبک زندگی و هزینه های هنگفت مالی. به بهانه خبر ساز شدن ماجرای طاعون خیار کی، در پرونده امروز زندگی سلام بر اساس گسترده کی مکانی و تلفات هر بیماری، به تعدادی از این اپیدمی های مرگبار تاریخ پرداختیم و احتمال شیوع طاعون خیار کی به صورت گسترده در دنیا را بررسی کردیم. همچنین با «حمید سوری»، دکترای تخصصی اپیدمیولوژی و عضو ستاد ملی کرونا درباره تفاوت های کرونا با دیگر اپیدمی های مرگبار تاریخ بشر صحبت کرده ایم.

مرگ سیاه

مرگبار ترین پاندمی تاریخ

نام: طاعون سیاه

سال شیوع: ۱۳۴۷ تا ۱۳۵۱ میلادی

محل فراگیری: اوراسیا و شمال آفریقا

تعداد قربانیان: بین ۸۰ تا ۲۰۰ میلیون نفر

این اپیدمی ناشی از بیماری عفونی باکتریایی است که منجر به همه گیری بزرگی در اروپا و جهان شد. عامل آن باسیل «پرسینیا پستیس» است که توسط برخی کک های بدن جوندگان مانند موش منتقل می شود. امروزه این بیماری به سادگی با آنتی بیوتیک قابل درمان است. اولین نشانه بیماری بوی بد دهان، سرگیجه و بعد تب و لرز، بدن در دو خستگی بود که به ورم غدد لنفاوی و سرفه های خونی منجر می شد. طاعون ابتدا در استان «هوبئی» چین شایع شد و در اواخر سال ۱۳۴۷ کشتی هایی که از آسیای مرکزی می آمدند، بیماری را در جنوب ماری و در نهایت به کل اروپا شیوع دادند که در عرض یک سال، تمام سواحل مدیترانه را فراگرفت. این اپیدمی در هر شهر بین ۹ تا ۹۶ ماه طول می کشید. طاعون سیاه پیامدهای اقتصادی و اجتماعی زیادی به دنبال داشت.

قاتل مسن ها و کودکان

نام: آنفلوآنزای خوک

سال شیوع: آوریل ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۰ میلادی

محل فراگیری: سراسر جهان

تعداد قربانیان: ۱۵۱ هزار نفر

این آنفلوآنزایک بیماری تنفسی و ناشی از ویروس آنفلوآنزای نوع «ا» است که باعث شیوع آن در میان خوک ها می شود. نوع انسانی این بیماری با گونه جدیدی از ویروس آنفلوآنزای خوک «ا» به نام H1N1 در مکزیک و چند ایالت آمریکا از جمله کالیفرنیا و تگزاس گزارش شد. نوعی بیماری تنفسی است که در ابتدا میان جمعیتی از خوک ها شایع بود و بعد از جهش به یک بیماری مسری میان انسان ها پدید شد. این وضعیت چندین سال پیش تغییر کرد و ویروس جدیدی ظاهر شد که در میان افرادی که نزدیک به خوک ها نبودند، شیوع پیدا کرد. بیش از ۸۰ درصد مرگ و میر ناشی از آن مر بوط به گروه های سنی حدود ۶۵ سال و کودکان بود. افراد مبتلا، سرفه یا عطسه می کنند و قطره های ریز حاوی ویروس در هوا پخش می شود. بسیاری از نشانه ها با آنفلوآنزای فصلی یکی است. در نهایت مجمع بهداشت جهانی در آگوست سال ۲۰۱۰ پایان این پاندمی را اعلام کرد.

قدیمی ترین اپیدمی مرگبار جهان

نام: آبله

سال شیوع: محدوده زمانی ۱۹۰۰ تا ۲۰۰۰

محل فراگیری: در زمان معاصر و ابتدا در کشورهای اروپایی

تعداد قربانیان: ۳۰۰ میلیون نفر

اسمال پاکس، عامل بیماری آبله است که بیش از صدها سال قبل در گیر آن بوده. در گذشته از هر سه فرد مبتلا یک نفر جان خود را از دست می داد و زخم هایی عمیق و دایمی بر بدن باز مانده ها باقی می ماند یا برای همیشه نابینا می شدند. سر درد، خارش سطحی، حالت تهوع، تب و درد شکم از جمله علایم این بیماری است. آبله بیشتر در کودکان متداول است و افراد بزرگ سال علایمی شبیه آنفلوآنزا بروز می دهند. ویروس از طریق قطره های ریز معلق در هوا یا تماس با ضایعات پوستی بیمار به شخصی دیگر انتقال پیدا می کند. اسمال پاکس علاوه بر مرگبار بودن، جزو ویروس های با قابلیت شیوع سریع و واگیری بالانیز شناخته می شود. امروزه این بیماری پس از برنامه واکسیناسیون موفق جهانی ریشه کن شده است. بعد از سالیان سال درگیری با بیماری آبله بالاخره در سال ۱۹۸۰ مجمع جهانی بهداشت دنیا را از این ویروس رها یافته اعلام کرد.

پوشش مخصوص پزشکان برای فرار از بیمار آن مبتلا به طاعون خیار کی در گذشته

مسبب اولین

فاصله گذاری اجتماعی دنیا

نام: آنفلوآنزای اسپانیایی

سال شیوع: ۱۹۱۸ با پایان جنگ جهانی اول تا ۱۹۲۰ میلادی

محل فراگیری: آسیا، اروپا، آمریکای شمالی

تعداد قربانیان: ۱۷ تا ۵۰ میلیون نفر

زمان شیوع این بیماری روش های درمانی محدود بود و واکنش آنفلوآنزا در ۱۹۴۰ در دسترس عموم قرار گرفت. در بیمار آن نشانه هایی همچون سر درد، تنگی نفس، سرفه و تب بروز پیدایم کرد سپس جان می باختند. خاستگاه واقعی آن همچنان در هاله ای از ابهام است چون اطلاع رسانی نکردن در زمان جنگ جهانی اول باعث شد این بیماری در فرانسه، بریتانیا و آلمان گزارش نشود. بیماری به سرعت در میان نیروهای نظامی خسته با شرایط غذایی ضعیف شیوع پیدا می کرد. سرانجام یک جشنواره سنتی در اسپانیا سبب شیوع گسترده این بیماری مر موز شد و برای اولین بار توسط امپراتوری اسپانیا گزارش شد، بنابراین بیماری را پسوند «اسپانیایی» نام گرفت. غالباً آنفلوآنزاها کودکان و سالمندان را دچار می کنند ولی در این نوع بیماری بیشتر قربانیان جوان بودند. تلفات بین مردها بیشتر بود چون همه گیری در اردوگاه های جبهه آغاز شده بود و با پایان جنگ و بازگشت سربازان به خانه شیوع پیدا کرد. در خیلی از کشورها دیگر مرد جوانی باقی نمانده بود و زن ها به کسب و کار خانگی پرداختند و به کارخانه ها راه پیدا کردند.

پاندمی با پایانی نامشخص

نام: کووید ۱۹

سال شیوع: دسامبر سال ۲۰۱۹

محل فراگیری: سراسر جهان

تعداد قربانیان: تا امروز حدود ۵۵۰ هزار نفر

خاستگاه این بیماری از منطقه ووهان استان هوبئی چین بود. این طور گمانه زنی شده است که حیوانات فروخته شده مثل نوعی مورچه خوار و خفاش برای مصرف غذایی منشأ این ویروس باشند تا آزمایشگاهی در این شهر. نخستین کسانی که مبتلا شدند کارگرانی در بازار غذاهای دریایی هوانان بودند که تماس بیشتری با حیوانات داشتند و به دلیل بی توجهی، به سرعت و در کمتر از دو ماه در بیش از ۲۰۰ کشور جهان منتشر شد. این بازار پیش از این هم در شیوع سارس در سال ۲۰۰۳ مقصر شناخته شد. نخستین بار دانشمندان چینی این بیماری را با ویروس های سارس (سندروم حاد تنفسی) و مرس (سندروم تنفسی خاورمیانه) مر بوط دانسته اند البته با کشندگی کمتر و سرعت انتشار بالاتر. پزشکان این بیماری را کووید ۱۹ نام گذاری و منشأ آن را ویروسی با نام SARS-CoV-2 معرفی کردند. علایم معمول آن تب، سرفه، تنگی نفس، درد عضلانی، خلط، گلودرد، ناخشیایی، اختلال بویایی و... هستند. تالین لحظه دنیا هنوز با پیامدهای ناشی از این ویروس دست و پنجه نرم می کند و زمان فروکش آن نامشخص است.

ZENDEGI - SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان

شنبه ۲۱ تیر ۱۳۹۹

۱۹ دی القعه ۱۴۴۱ • ۱۱ جولای ۲۰۲۰

شماره ۲۰۴۲۱

۱۶۴۱

اپیدمی های قبلی هیچ گاه به اندازه

کرونا تهدید کننده نبوده اند

دکتر «حمید سوری»، اپیدمیولوژیست و عضو

ستاد ملی کرونا از بارز ترین تفاوت های پاندمی

کووید ۱۹ با گذشته ترین پاندمی های تاریخ می گوید

مجید حسین زاده | روزنامه نگار

تعداد قربانیان کرونا در دنیا از مرز ۵۵۰ هزار نفر هم گذشته و ظاهر ا هیچ خط پایانی برای نابودی این ویروس وجود ندارد. به سراغ دکتر «حمید سوری»، دارای دکترای تخصصی اپیدمیولوژی رفتیم تا درباره اصلی ترین تفاوت های کرونا با دیگر اپیدمی های مرگبار تاریخ برای مان بگوید.

۸ تفاوت اصلی کرونا با دیگر اپیدمی های مرگبار

۱ «میزان کشندگی اپیدمی کرونا نسبت به مرگبارترین اپیدمی های تاریخ مثل طاعون و انواع آنفلوآنزا کمتر است اما در مقابل، سرعت انتشارش زیاد است»، او با این مقدمه، درباره تفاوت های کرونا و دیگر اپیدمی های تاریخ به صورت فهرست وار می افزاید:

۲ «آن چه کرونا را با دیگر اپیدمی ها متمایز می کند، این است که کرونا یک ویروس است اما طاعون و... با کتری بودند. مقابله با ویروس نسبت به باکتری بسیار دشوارتر است. تفاوت اساسی دیگر این است که ساختار ویروس کرونا، به شدت تغییر پذیر است یعنی می تواند طی زمان، تغییر بیولوژیک پیدا کند اما مثلاً عامل طاعون، چنین ویژگی نداشت. در مقایسه کرونا با اپیدمی های دیگر مثل آنفلوآنزا که تجربه کرده ایم، آنفلوآنزای اسپانیایی، روسی و امثال آن بیشتر و یک فصلی داشتند و در بعضی فصول، تقویت ناپدید می شدند اما دامنه مقایسه کرونا در برابر دما بسیار زیاد است.

۵ کرونا خیلی سریع از جایی به جای دیگر منتقل می شود و لحاظ علمی، مولد پایه بالاتری نسبت به اپیدمی های قبلی دارد. وقتی یک اپیدمی میزان مولد پایه بالاتری داشته باشد در زمان کمتری، تعداد افراد بیشتری را مبتلا خواهد کرد. الان هم می بینید که در کمتر از دو ماه، تمام کره زمین را درگیر و مبتلا کرده است. در ضمن، بشر تجربه ای مشابه ویروس کرونا ندارد به همین دلیل

۶ موار د مطرح شده، مهم ترین تفاوت های این ویروس با موارد مشابه بود.

زمان اتمام این اپیدمی به هیچ وجه قابل پیش بینی نیست

دکتر سوری درباره این که آیا پیش بینی برای زمان نابودی این ویروس وجود دارد یا نه، می گوید: «زمان اتمام این اپیدمی به هیچ وجه قابل پیش بینی نیست و مهم است که جوامع مختلف با سیاست گذاری های درست بتوانند ویروس را مهار کنند. مهار کردن با ز بین بردن عامل بیماری ز ا فرق می کند. مهار کردن یعنی زام ویروس دست انسان بیفتد و مادر بر ابر او تسلیم نباشیم. هنوز در بسیاری از کشورهای دنیا به مهار دست نیافته ایم و در نتیجه در پاسخ به افرادی که می پرسند تا چه زمانی باید با ویروس بجنگیم، باید بگوییم حداقل تا زمانی که واکنش قابل دسترسی تولید نشود که به نظر من نباید خیلی مردم را به این اتفاق، امیدوار کرد. به طور کلی ویروس ها، روش در مان قطعی ندارند و داروهایی هم که الان تجویز می شوند، فقط علایم بیماری را مدیریت می کنند.» این عضو ستاد ملی کرونا درباره دلایل شیوع دوباره کرونا و موج دومش در ایران هم می گوید: «من معتقدم در این باره، صرفاً مردم امور د انتقاد قرار دادن، درست نیست. سیاست های اتخاذ شده هم نیاز به بازنگری اساسی دارد و باید از تجارب جهانی استفاده کنیم. نکته مهم درباره چنین سیاست گذاری این است که مسئولان باید سرعت عمل و شدت عمل مناسبی داشته باشند. هم اکنون وزارت بهداشت بیشتر رویکرد در مانی به مسئله دارد تا رویکرد پیشگیری. پیشگیری به آموزش عمومی دادن خلاصه نمی شود. پیشگیری یعنی به کار گیری همه ابزار هایی که می تواند مانع گسترش بیماری شود. در ضمن، تداوم سیاست ها تا رسیدن به سر منزل مقصود، مهم است. الان به محض این که در یک شهر، آمار کشته ها و مبتلایان کاهش می یابد، فکری کنیم که مسئله حل شد و قبل از این که به شرایط پایدار برسیم، شهر را سفید اعلام می کنیم و سیاست های پیشگیرانه را کمرنگ می کنیم و چندوقت بعد از آن، به یک باره اپیدمی برمی گردد و متعجب می شویم. بنابراین همان طور که نباید در جامعه وحشت ایجاد کنیم، امیدواری کاذب هم نباید بد هیم. هر دو مورد شدت خطر ناک است.»